

Point d'amour

Voordracht bij de boekpresentatie van Mark Kinet, *De Wetenschap van de Liefde en de Kunst van de Computeranalyse* (ISBN 9789044123630 Antwerpen/Apeldoorn: Garant, 2008), Boekhandel *De Zondvloed*, Roeselare, 12.12.2008

Marc De Kesel

“Het landschap kan mij niet schelen
Koninklijk is de valk.
Vrienden ken ik niet en wat ik van de liefde weet:
Ik ben een gespleten blad.”

Nee, ik lees u hier niet een onderzoeksresultaat voor uit Mark Kinets *Wetenschap van de Liefde* of één of andere formule uit zijn *Kunst van de Computeranalyse*. Het zijn de eerste regels uit het vierde gedicht van de cyclus: ‘Het klemwoord: huis’, onderdeel van *De Oostakkerse gedichten* van Hugo Claus – die tijdloze bundel van hem uit 1955.

Had het uit Mark Kinets nieuwe, mooie boek kunnen komen? Had het één van die puntige gezegden kunnen zijn waarmee zijn spitante essaybundel de lezer verwent? Ik weet het niet. Echt niet. Ik weet alleen dat, wanneer ik het boek aan het lezen was, dat vers zich hoe langer hoe duidelijker aan mij opdrong, dat het een obsessie werd en mijn lectuur danig ging storen. Ik zeg dit niet zonder gêne, en ik hoop oprecht dat de schrijver mij dat vergeeft. Misschien moet ik hem wel discreet vragen mij in analyse te nemen, want dat vers besluipt me al langer dan vandaag. Van bij het eerste moment dat ik het bij Hugo Claus las of, exacter, van bij mij eerste niet-analfabetische lectuur van Claus (want de romantische puber die ik was heeft hem jaren gelezen zonder er veel van te begrijpen) is het vers me op de huid blijven zitten. Het is sindsdien niet opgehouden te pas en (vooral) te onpas tegen mijn schedel te slaan en onbetamelijk lang na te gonzen. Ik verheel niet dat, toen Mark me vroeg hier iets over zijn boek te zeggen, ik meteen ja zegde omdat de titel onwillekeurig dat vers opnieuw in mij deed klinken. “Vrienden ken ik niet” hoorde ik meteen, en antwoordde onmiddellijk ja op Mark Kinets vraag. Uit vriendschap. U merkt het: negaties maken hier niet veel meer uit, ik ben dus echt aan analyse toe.

Want natuurlijk kan dat landschap mij schelen. Ik heb mijn hele leven geen ander landschap gekend dan dat van de liefde. Op alle vlak, inclusief het intellectuele. Waarover ik ook nadenk, over kunst, politiek, religie, filosofie, Holocaust of psychoanalyse (want dat zijn de domeinen waarover ik tot nu toe heb geschreven), ik heb erover nagedacht vanuit het primaat

van de liefde, van de eros. Van de onoverwinnelijke Eros, zoals Sophocles ergens schrijft, of, met een verwijzing naar Euripides, vanuit het primaat van die antieke godheid waarvoor geen enkel altaar is opgericht.

En daarom lees ik Mark Kinet, inclusief het laatste boek van hem dat hier voorligt: *De Wetenschap van de Liefde en de Kunst van de Computeranalyse*. Een mooi boek, een boek over liefde en over cybernetica, over liefde *voor* cybernetica en over liefde *als* cybernetica. Een boek *uit* liefde geschreven en *voor* de liefde geschreven. Een prachtig boek, en daarom een gevaarlijk boek. ‘Alsjeblief, lees het niet’ ligt me op de lippen, maar ik weet net zo goed als jullie dat die imperatief niet veel zou uitmaken. Niet alleen in de kuur zijn negaties *out of joint*.

Lees het niet, want het is prachtig, aangrijpend, meeslepend, treffend. Elke hoofdstuk, elke paragraaf, elke alinea, elke zin is rond, ‘sluit’, valt neer waar hij neer vallen moet, en maakt er zijn punt, zijn pointe. Dit is het sterke van Mark Kinets stijl: hij mist zijn pointes niet. De schrijver in hem is een frêle mannelijke ballerina die houdt van pirouettes en met zichtbare graagte van hak naar tak danst: van liefde naar computerwetenschap, van porno naar AvaStar en naar wie of wat dan ook, en altijd ook nog eens een keer heen en weer en terug. Maar in deze dans is één ding zeker: Kinet mist zijn pointe niet. Als ooit de geblinddoekte liefdesgod zelf, schiet hij raak en is er geen ontkomen aan. De lezer zij dus gewaarschuwd. Inderdaad, neem me niet kwalijk, want wat kan ik met betrekking tot zo’n soort pijlen anders doen dan waarschuwen? Het is de enige manier om ze de lof toe te zwaaien die ze verdienen. De moeilijkste concepten cocktails uit de ingewikkeldste psycho- en andere analytische systemen worden in de pointes van Kinets schriftuur heldere lichtpunten, eye-openers die de genoemde theorieën plots van hun sacrosancte duister ontdoen en laten zijn waarvoor ze dienen: lichtbakens in slapende duisternissen.

Of is er toch iets dat me duister blijft? Juist door de helderheid van zijn pointe? Heeft de liefde een pointe? Is de liefde iets dat een punt maakt, iets waarmee de zaak rond en sluitend gemaakt wordt? Zo’n liefde is er, inderdaad. Het is de liefde die als antwoord op het verlangen geldt, de liefde die het tekort dat ons kwelt opheft, die ons doet aanmeren in de haven waarnaar we altijd al uitkeken, waar we aansluiting vinden bij een oorspronkelijk hechting van waaruit we de oer-sprong gemaakt hebben die ons maakt tot wat we zijn. Die liefde is weer in vandaag, ook in psychoanalytische middens waar hechtingstheorieën de ontspoorde mens weer willen doen sporen met zijn oorsprong, met een liefde die zijn thuishaven was en is.

Maar is de ‘liefde’ een haven? Is het een hechting die hecht? Is zij wat al tweeduizend jaar lang duizenden evangelies ons willen leren, de antikerkelijke nog stelliger dan de kerkelijke? Is zij de sluitsteen die de wereld rechthoudt, de rots waarop ons verbrokkelde verlangen rusten kan?

Laat dit duidelijk zijn. De pointes die Mark Kinets schriftuur maakt zetten niet dit soort liefde neer. Zijn pointes mogen dan ‘rond’ en sluitend zijn, ze zijn dat enkel stilistisch. Ze punten de gedachte, maar niet om die rond te maken, maar om ze scherp te maken, om ze juist daar te doen snijden waar we denken dat de zaken ‘rond’ zijn en de liefde ons brengt waar ons verlangen naar uit gaat. Dit soort liefde is niet aan Mark Kinet besteed.

En naar zijn zeggen is die ook de psychoanalyse vreemd. De liefde waar die laatste het over heeft, de liefde die zij centraal stelt en van waaruit zij consequent de mens en zijn relaties

(inclusief die tot zichzelf) wil her-denken, heeft een antieke, heidense god als embleem, de god die beroemd is om zijn blinde, trefzekere, hartverscheurende pijlen.

Heeft die god een pointe? En sluit die pointe? Maakt die de zaak ‘rond’? Juist niet. Zijn liefdespijl treft en breekt wat rond is, maakt stuk wat heel is. Hij maakt onmogelijk van wat in dit andere, meer vangelijke jargon ook ‘liefde’ heet.

Hopelijk nemen jullie me niet kwalijk dat ik dat nieuwe frisse boek zo onbeschaamd in een oude context drop, in de Latijnse context dan nog die van *amor* een twee millennia dierend dispuut heeft gemaakt. En nog steeds maakt. Vertaalt *amor agapè* of vertaalt het *eros*? Is liefde het antwoord op een vraag, of is het een vraag die elk antwoord onderuit haalt? Want daar komt het dispuut op neer: liefde als wat de wonde van het hart heelt, of liefde die het hart tot wonde maakt, hoe zoet die verder ook mag smaken? Lang geleden loste het Latijn die vraag al op, en wel op de manier waarop suiker wordt opgelost in de koffie: het vertaalde beide – zowel *eros* als *agapè* – met ‘amor’. De nieuwe talen waarin we sindsdien Latijn spreken hebben die handigheid overgenomen. love, Liebe, liefde, amour, amor, et cetera: het staat voor *eros*, het staat voor *agapè*? Met het woord ‘amor’ is de vraag aan het gezicht onttrokken. Maar ze is er nog wel. Is liefde een haven waarin de mens bij zichzelf thuis komt of is het een verzuchting die hem voorgoed thuisloos maakt. *Agapè* of *eros*? Die vraag vat onze hele van christendom doordrenkte westerse geschiedenis samen.

Zoals ze ook de vraag samenvat die onze hele psy-wereld tot op heden blijft besproken. Want wat wil de patiënt/cliënt/analysant die bij ons aanklopt? Alles en nog wat, uiteraard, maar hij wil altijd *ook* en altijd *eerst en vooral* liefde. Zo leerde in elk geval de psychoanalyse (en alleen daarom willen we dat misschien niet meer zo geweten hebben). Van die psychoanalyse kunnen we trouwens, naast dat ene, best nog een andere bevinding onthouden: uitgerekend de liefde die ons wordt gevraagd kunnen wij niet geven. De man of vrouw die bij ons aanklopt, is zichzelf verloren. Hij of zij is het punt kwijt van waaruit hij greep op zijn problemen had. We weten maar al te goed hoe radeloos dit verlies iemand kan maken en hoe hard die daarom een blijk van liefde kan gebruiken. Maar hoe contra-intuïtief het ook lijkt: dat is nu net wat wij hem niet kunnen geven. Exacter: we kunnen hem geen liefde, enkel maar verlangen geven, geen *agapè*, maar *eros*.

We kunnen hem enkel helpen opnieuw de drager – het subject – te worden van dat verlangen naar zichzelf. We kunnen hem geen antwoord geven op dat verlangen, geen liefde die hem zijn ware zelf zou geven, geen *agapè*. Enkel *eros*, enkel de wonde die hem naar zichzelf doet verlangen.

Dit inzicht is door de psychoanalyse op scherp gesteld. En het dwingt de psychoanalyse er ook steeds weer toe om zichzelf scherp te stellen en scherp te houden. Of ze in dat laatste ook slaagt, is nog de vraag. Maar Mark Kinets boek is in elk geval een prijzenwaardige poging het scherp erin te houden. Uit elke pagina van zijn boek spreekt het besef het er voor die psychoanalyse op aankomt de liefde exclusief als *eros* te lezen en alle concepten naar dit inzicht te herijken.

Al was het maar omdat precies de erotische kracht van *eros*’ tegenhanger, *agapè*, zo groot en onweerstaanbaar is. Nooit is een cultuur zo overtuigd geweest dat ze de waanzinnige vragen waar mensen mee rondlopen – en dus de waanzinnige vraag waarmee het menselijk bestaan samenvalt – kan oplossen, en nog nooit is de waanzin, de psychische deficiëntie, de depressie en de hele DSM4catalogoog zo alom tegenwoordig geweest. De vraag niet oplossen maar ze

openhouden, de mens teruggeven wat hem maakt tot wat hij is, een onopgeloste vraag: daar komt de liefdestaak van de psy-wereld op neer. De mensen de liefde die ze ons vragen teruggeven als een heerlijk onbeantwoorde liefde, als een verlangen, als een gespleten blad. Hen zeggen: “Vrienden ken ik niet en wat ik van de liefde weet / ik ben een gespleten blad.”

Ik lees ter afsluiting nog eens het hele gedicht van Hugo Claus. Ik ben het jullie schuldig, ook al omdat dan duidelijk mag worden dat poëzie – die naam waardig – het niet over het onzegbare voorbij de woorden heeft (wat ook in psychoanalytische kringen een salonfähig idee is). Poëzie is “harde lyriek” of is niet, zo zei de jonge Claus al, en daarom gaat poëzie juist over het zegbare: “van het eigengereide naar het zegbare gaat de beschouwing. [...] / Woorden openen de beschouwing / als messen de huid” (aldus het motto aan het begin van de Oostakkerse gedichten).

En nu het gedicht, ten voeten uit.

Het landschap kan mij niet schelen
 Koninklijk is de valk.
 Vrienden ken ik niet en wat ik van de liefde weet:
 Ik ben een gespleten blad.

Vogels paren, marskramers huwen (in dichte kringen)
 De bevruchte iguaan is een wandelende korst begeerte;
 Ik niet meer, ik ben labiel en splijt,
 Ik zink.

Maar verdoof mij verder tussen de gerichte speren,
 Verlaat mij verder tussen de tweebenige vertakten,
 Laat mij verder achter en ik word
 Hemelsblauw, een ra, een zeil,

Van klei en kalk word ik een koninklijke valk,
 Een haas in de hitte van de nacht,
 Een Arabier die sterft en kijk, hij lacht met de zwarte tanden
 Van een lang geleden langzaam vergane grenadier.

O het laag, het dodelijk dier
 Dat eet aan mijn mouw,

Dat traag in mijn lenden landt
 En mijn bronstige halm verbrandt.

Om wat ik van de liefde weet
 (Een herfstelijke
 Herdersroep die zich verloren geeft):
 Ik ben een labiel gespleten tak.